

Patai József / A NÓTÁS SZENT

Szombat harmadik lakomájánál, a titokzatos esti félhomályban, mikor az égi csatornák megnyílnak, és a tiszta lelkekre csodálatos látomások omlanak alá, a lublini cáddik egyszer így szólt a körülötte ülő hívekhez:

– A magyarok országában nagy fény gyulladt ki, vakító ragyogású csillag, amelynek világossága a teremtés tiszta napjaiból ered . . .

És másnap elindult két hívő megkeresni a rejtett csillagot.

Sokáig kóborogtak az országban, míg végre meghallották, hogy a fény, amely után epedeznek, Nagyállóban ragyog. Elindultak tehát oda és a pészáh-ünnepeket megelőző napon megérkeztek a kis városkába.

Mikor a rabbi udvara felé közeledtek, ének és zeneszó ütötte meg a fülüket. Elcsodálkoztak. Csak nem tart a purim Nagyállóban egészen pészáhhig! Közelebb értek, és akkor megérthették már a dal szövegét is:

*Midőn Izrael kivonult Egyiptomból,
Jákob háza idegen nép közül . . .*

– Pészáhi zsoldár ez – gondolták a zarándok hászidok, és beléptek az udvarra.

A rabbi háza egészen föl volt forgatva. A kállói cáddik otthon sütötte a pászskáját, mégpedig csupa zsidó férfiak segítségével. Künn a tüzelőfával telerakott udvaron reb Chajim Nachman, az ősz szakállú talmudista mosogatta az edényeket, miket ötpercenként váltogattak, nehogy a falakra tapadó tészta kelésnek induljon. Bent a szobában az egyik sarokban a tóraíró reb Chezkel gyúrta a tésztát, hosszú fekete szakállát és haját fehérre festette a lisztpor. A hosszú asztal körül a község legtiszteletreméltóbb emberei álltak, és görnyedt háttal hajlongva nyújtották, lapították a kiosztott tésztadarabokat. Serényen sürgő-forgó, hosszú tincsű kisfiúk hordták a kész pászskákat a szürkálóhoz, aki néhányszor végigjáratta a papírvékonyaságú lepényeken a nehéz vasszürkálót, hogy fel ne hólyagozzanak, és innét aztán fürge sietséggel vitték a fiúk a kemencéhez, ahol fehér, bő ujjú ingben, és fehér sapkával a fején maga a rabbi ült. A cáddik mosolyogva nyújtja az érkező gyerekek felé a hosszú vékony rudat, amelyre azok ügyesen ráeresztik a nyújtófáról a pászskát. A kemencéből kicsapó izzó fény megvilágította a cáddik lángoló arcát és nagy fehér homlokát, amelyen csillogó veríték-cseppek gyöngyöztek. A sok nyújtófa csapkodását, a szürkálóvas zörgését és a tüzelőfát hordó fiúk dörömbölését elnyelte az áhítatos sütőmunkások éneke, amely a cáddik buzdítására egyre

hangosabb és egyre tüzesebb lett. A dalokat mindig a cáddik kezdte, és a kemence mellől mint tüzes szikrák röpöntek a nóta sugarai szerteszét, míg végre az egész terem, a konyha és az udvar is lobogott a dalok fényétől. Az egyik sarokban három zsidó muzsikuskísérte az éneket hegedűvel, cimbalommal és furulyaszóval.

*Azt mondják a népek között,
Csodát művelt velünk Isten*

És a pászka nyúlt a nyújtófák ritmikus mozgásaira, amelyek önkéntelenül a zene ütemeihez alkalmazkodtak.

Az idegen hászidok ámulva álltak meg a küszöb előtt. Ilyen pászkasütést még nem láttak sehol.

Reb Chajim Nachman, aki lázas sietséggel dörzsölte az edényeket, csak néhány perc múlva vette észre a két idegent. Ekkor gyorsan megtörölte a jobb kezét és az idegenek felé nyújtotta üdvözlésre:

– Sálom! Hová valók vagytok?

– Lublinból.

– És hová mentek?

– Itt akarunk maradni pészáhra a rabbinál.

– Mikor mentetek el hazulról?

Az idegenek türelmetlenül félbeszakították a kérdéseket. Szerették volna már látni a cáddikot, akiért ezt a hosszú utat megtették.

– Hol van most a ti rabbitok? – kérdezték.

Az öreg Chajim Nachman odamutatott nagy ujjával a kemence előtt ülő férfiúra, aki épp akkor homloka verítékét törölte le széles ingujjával.

– Hiszen idegen ruhát visel? – kérdezte meglepetten az egyik hászid.

– Az nem idegen ruha, magyar ruha az – felelt büszkén az öreg Chajim Nachman. – Jár különben a rabbink sokszor otthon egy szál ingben is, persze földig érőben és patyolatfehérben, mert gyöngye teste olykor nem bírja el a ruhát. Látnátok csak ilyenkor! . . . Olyan lehetett Ádám az Édenkertben a bűnbeesés előtt . . .

Közben az egyik tésztagyúrástól a másikig néhány percre félbeszakították a munkát, a hívek kört fontak a cáddik köré, és valamennyien a zsoldár ütemére táncra perdültek.

– Nini, milyen szépen táncol! – jegyezte meg az idegen.

– Mintha legény korában leányokkal táncolt volna – tette hozzá a másik.

Reb Chajim Nachman lelkesedve felelt:

– Látnátok csak, hogy táncol a lakodalmakon! Odaáll a cigányok elé, húzatja magának a nótát,

és úgy táncol, hogy az összegyűlt fiatalság, a leányok és lányok mind megfélemlenek egymásról, és ahelyett, hogy együtt tánccal vétkezének, állnak és csak a rabbit bámulják . . .

– Ezért is teszi ezt – szölt közbe a cáddik egy másik híve, aki közben kíváncsian az idegenekhez közeledett.

Ebben a percben odabenn új nóta zendült föl. De ennek a szövege már nem Dávid zsoltáraiból való volt, hanem azokból a szomorú bús magyar énekekből, amiket a csontos kalabérú és drága lódingú leventék énekeltek künn a szabad ég alatt:

Csínom Palkó, Csínom Jankó . . .

A két idegen csodálkozva nézett egymásra. De reb Chajim Nachman megmagyarázta nekik, hogy a kállói rabbi a legszentebb ünnepeken is szokott magyar nótákat énekelni, mert azt mondja, a magyarok sorsa hasonlatos a zsidókéhoz . . .

Mikor a pászkasütésnek vége volt, a cáddik felemelkedett, letörölte a homlokáról a verítéket, megmosta arcát és kezeit, és indult kifelé. A hívek utána.

– Bizonyára a szent fürdőbe megy a cáddik – mondották az idegenek lassan utána tipegve –, hiszen nemsokára beköszönt az ünnep!

Csalódtak. A cáddik kifelé tartott a kerti ösvényen a rétek felé. Künt már virágoztak a fák, és a napsugarak már sűrű lombokon keresztül szűrődtek le a nagy rétre, amelynek zöld selyemszőnyegét lilás kikircsek tarkították. A napsütéses tavaszi levegő csendjét csak a madarak éneke és egy pásztorfiú tilinkója rezgettette meg. A cáddik megállt a rét közepén, és lihegve szívta magába a friss tavaszi illatot:

– Milyen gyönyörűség itt a levegőben fürödni, milyen gyönyörűség itt dalokban fürösztetni a lelket . . . A legszentebb fürdő ez . . .

A kis pásztorfiú hazafelé kezdett ballagni, és tilinkóját fújva közeledett a rabbi felé. A cáddik magához intette:

– Fújd el nekem, fiam, újra azt a nótát – szölt kérő hangon. A kis pásztorfiú megilletődve ismételte. A cáddik gyönyörködve hallgatta. Majd mélyen a fiú szemébe nézve, szölt:

– Szent dal ez, fiam. Olyan, mint az Énekek Éneke, fújd el csak még egyszer . . .

A kisfiú, mintha a cáddik éles pillantásától megzavarodott volna, hiába próbálgatta a tilinkóját. Mintha megakadt volna benne a hang. Többször is belekezdett a nótába, de hiába . . .

– Add hát ide – szölt a cáddik, és elvette a fiútól, és fújni kezdte a nótát. A lány tavaszi szellő fuvalma lecsendesült, a lombok susogása elhalt, a kikircsek kidugták a fejüket, a madarak némán

kuporogtak a fákon, tágra nyitott szemekkel hallgatták a szent férfiú nótáját.

Alkonyodott. A cáddik könnyes szemekkel adta vissza a tilinkót az elfelejtett nótáért búsuló kis pásztorfiúnak, és megindult a templomba.

A pászahi esti imát a cáddik a kis pásztorfiú tilinkós nótájának dallamára énekelte el, és amint az előimádkozó emelvény előtt dalolt, a hívek mind halkán vele zümmögtek az éneket, minden lélek megtelt az új melódiával, és köröskörül a lobogó gyertyaszálak, mintha új dal ritmusára mozgatták volna lángoló fejüket . . .

Mikor leszállt az éj, az Őrizet éje, amelyben a kártevő démonok elrejtőznek, és csak Eliháju lelke bolyong Izrael fiainak házai között, a kállói cáddik háza olyan volt, mintha átvarázsozták volna. Mindenütt ünnepi tisztaság csillogott. Az asztalon, amelyen délben még kemény nyújtófák csapkodták a vékony tésztát, most fehér abrosz volt és rajta sok fehér teríték. A közepén nagy, tizenkét ágú gyertyatartó fénylett, megvilágítva a cáddik arcát, de szelídebben, mint délben a kemence lángja. Fönt, az asztalfőnél fehér párnás kereveten oldalt dülve ült fehér ünnepi ruhában a cáddik, az asztal körül néhány idegen.

A lublini hászidok türelmetlenül várták, mikor hallanak majd a cáddik ajkairól mély tóras szavakat vagy kabbalás titkokat. De hiába. A szeder-estének már majdnem vége volt, és itt sem hallottak egyebet, mint dalokat és énekeket. Héber zsoltárokat és magyar nótákat váltogatva. A Haggádát is valami csodálatos, lágy melódiára dalolta végig a cáddik. Még az egyiptomiak tíz csapásának történetére is volt valami mély, sajnálkozó és megindító dallama . . .

– No, ide hiába jöttünk – gondolták magukban a lubliniak, és már nem is vártak többé csodát.

Éppen éjfél utótt az óra, amikor a kállói cáddik elérkezett ahhoz a imához, melynél Izrael házaiban megnyílnak az ajtók, hogy fogadják Eliháju belépő szellemét. A cáddik maga kelt fel, és kinyitotta a utcára nyíló ajtót.

– Áldott legyen, ki jön Isten nevében!

Alig hangzott el a cáddik üdvözlése, mikor az ünneplők ámuló meglepetésére, hirtelen a szobába lépett egy különös, szikár alakú, fehér szőrű subába burkolt, pásztorbotos ősz paraszt. Merően magába merülő szemekkel tett néhány lépést előre.

– Áldott legyen, ki jön Isten nevében – ismételte a cáddik, és megfogta a jövevényt a kezénél és odavezette az asztalhoz.

Az asztal körül ülők megrémültek. Félték a rejtélyes éjféli vendégtől, azután attól is tartottak, hogy hátha megérinti kezével az ünnepi bort.

Az öreg pásztor szóltanul leült a cáddik mellé,

azután egyenesen az asztal közepére nyúlt, ahol egy nagy ezüstserleg állott, csordultig tele borral.

– Eliháju serlege! Eliháju serlege! – riadtak fel egyszerre körös-körül, s mindnyájan felugráltak helyeikről.

Az öreg pásztor gyorsan kihörpintette a bort a nagy serlegből, azután felállott, mintha távozni készülne.

– Dalolj legalább egy szép nótát! – szólalt meg a cáddik, aki nyugodtan nézte a történetet, és híveit is nyugalomra intette.

Az öreg pásztor nem felelt, csak menni készült. A cáddik könyörgő hangon kérlelte tovább:

– Ó, ne hagyd el házamat dal nélkül!

– Jól van hát, hadd legyen – szólalt meg végre az ősz pásztor hangja, mintha túlvilágiasan csendesene –, eldalolom a te nótádat, amit ma a tilinkós fiútól elvettél és megszenteltél.

Azután rátette a jobb kezét a cáddik vállaira:

– Csakhogy te is dalolj ám velem!

És a cáddik és a pásztor rázendítettek együtt a szomorú, bús nótára:

Szól a kakas már, Micsoda madár?!
Majd megvirrad már – Micsoda madár?!
Zöld erdőben, sík Aranyszájú, aranylábú,
mezőben Engem oda vár.
Sétál egy madár.

Taub Eizik Izsák, a Kállói Cádik.

1781 - 1824

A KÁLLÓI CÁDDIK

VÁNDORHEGEDŰS

Várj, madár, várj!
Várj, madár, várj!
Ha az Isten néked rendelt,
Tied leszek már.

Az asztal körül mind elandalodtak a szomorú nótától, és nem vették észre, hogy a titokzatos pásztor hirtelen eltűnt.

A cáddik pedig halkán, bús hangon ismételte a nótát héber betoldásokkal a Szentélynek és Cion városának felépüléséről és a megváltásnak ujjongó dalairól:

*Szól a kakas már.
Majd megvirrad már.
Jibane hamikdas, ír Cion temalle
Mikor lesz az már?
Vesam nasir sir chadas uvirnana náále,
Ideje volna már.*

Mikor a két zarándokló hászid hazajött Lublinba, és nagy csalódással meséltek a nagykallói tapasztalatokról, a lublini cáddik lelkesen mondotta:

– Senki sem járt még oly közel Elihájú próféta szelleméhez, mint a nagykallói. Az ő lelke a dalok csarnokából való, és minden szent cselekedet dallá változik nála. Énekekkel és dallal szolgálja ő az Egyetlenegyet, aki dalok szárnyán közeledik hozzá, hogy gyönyörködjek az ő hűséges szent szolgálójában.

AZ ÚJHELYI MESSIÁSVÁRÓ

Minden éjfélkor, mikor a zengő falióra elütötte a tizenkettőt, az újhelyi cáddik, rabbi Mózes, Hanna fia idegesen összerázkódott, felkapta a fejét a nagy fóliánsból, és szomorúan nézett körül:

– Még mindig nem jött?

A körülötte álló hívek közül senki sem felelt a kérdésre, a cáddik pedig hirtelen felemelkedett a karosszékéből, és odament az ablakhoz, kihajolt, és bánatos nagy szemével hosszan belebámult a hangtalan, sötét éjszakába. Aztán lassan odatámaszkodott az ajtóhoz, kinyitotta, kinézett, és újra becsukta.

– Még mindig nem jön! – ismételte fájdalmasan.

Néhány pillanatig ott várt az ajtó mellett, aztán mintegy beletörődve a Mindenható akaratába, megérintette ajkával az Isten-nevet, amely az ajtófélfára szögezett szentírás tokjából feléje világított. Majd odament a kályhához, kivett belőle egy marék hamut, és reáhintette a fejére, oda, ahová reggelenként az imádságnál a szent tefilint szokta feltenni, közben halkán mormolta a próféta szavát:

*Hogy adjon Cion gyászolóinak
Tündöklő fejdűszet a hamu helyett.*

Csüggedten levetette saruját, megmosta a ke-

zeit, és leült a földre az ajtófélfája mellé. A homályos sarokban misztikusan pislákoló viaszgyertyát letette maga mellé a faszámolyra. Fejét mélyen lehajtotta a térdére, és a mellét verve elmondotta szavanként az Osamnut, majd zokogva belefogott az éjféli imába:

*Bábel vizeinél ültünk és sírtunk,
Midőn Cionról emlékezünk . . .*

Zokogva mondotta végig az éjféli énekeket a gyilkos Edomról és a szenvedő Jerusolájméről, a vérről, mely a föld mélyéből az ég felé kiált, a drága gyermekek temetetlen testeiről, mik ragadozó madarak étkéül hevernek a szent város körül és a boldogtalan Anyáról, Rachelről, ki vígasztalanul jajgatva bolyong Ráma magaslatain, és keseregve siratja elvesztett, bolygó gyermekeit . . .

*Gyűljetek Jákob fiai s halljátok,
Tépjétek meg szívetek's ne rubátok'
Bűnötökért bolyg száműzött anyátok!*

És szól a kesergő ének a Sehináról, az Úr fényéről, aki maga is Galuthban bolyong, siratva párját, hogy nincs kinek tündökölnie és az asszonyról, Izrael lelkéről, aki mint örök menyasszony ragyogott az Úr fellegének mennyezete alatt Cion hegyén, és most mint koldusasszony az utcára kidobva vánszorog, ruháját letépte az ellenség, és ő szerencsétlen és elhagyatott . . .

És szól a szomorú ének a Tóráról, amely gyászol, amióta dicsősége meggyaláztatott, és amelynek lehullott a koronája, amidőn szent csarnoka lángok martaléka lőn . . .

Több mint egy óráig ült az újhelyi cáddik a földön, és sírt és zokogott. Mikor a vígasztalás szavaihoz ért, hirtelen felemelkedett, és mintha lelke újra megtelt volna bizodalommal, ujjongó hangon énekelte:

*Rázd le a port és kelj föl, Jeruzsálem rabja,
Ím összegyűjti szétszórt Izraelt!*

A hívek, akik addig megilletődéstől némán ültek az asztal körül, most már vele tapsoltak és énekeltek a cáddikkal, és ilyenkor mindnyájan átéreztek „a kallói” szavainak igazságát, hogy az újhelyi cáddikban, rabbi Mózesben, Jeremiás próféta lelke támadt fel újra, azért tud úgy szívből gyászolni Jeruzsálem pusztulásán, mintha a saját szemével látta volna, és azért várja olyan türelmetlenül éjjel-nappal a Messiás jöttét, Cion újraépülését.

Csak néhány óra maradt az éjszakából a pihezésre, és a cáddik visszavonult a hálófülkéjébe:

– Aztán jól vigyázzatok, ha valami zajt hallanátok

tok az éjszakában, azonnal keltsetek fel, mert bizonyára a Messiás jön!

A hívek felváltva virrasztottak egész éjjel a másik szobában. A cáddik csak félig lehunytt szemmel pihent a kereveten, és a legkisebb neszre felugrott:

– Megjött? – kérdezte mintegy félálomban, aztán visszahanyatlott fekvőhelyére.

Alig pitymallott a hajnal, a cáddik már ébren volt, megmosta kezét és arcát, aztán odasietett az ablakhoz, és kinyitotta.

A hajnali sugarak mint ragyogó kis angyakák szöktek be a nehéz párás szobába, és megtöltöttek fényvel, ragyogással.

A cáddik kitérte karjait a nyitott ég felé, és édesen éneklő hangján mondotta el a hajnali köszöntést. Azután sugárzó arccal a híveihez fordult:

– Még nem jött meg. De a jobb fülem folyton hallja a Messiás trombitájának a hangját, míg a bal fülemben az egek dalos seregeinek zümmögése muzsikál. Még nem jött meg, de megjön! Ha nem ma, de holnap biztosan!

Égész napját lefoglalták a cáddiknak a hívei, akik közelből és távolból zarándokoltak el hozzá, ki panasszal, ki kéréssel, ki tanácsért, ki segítségért. És rabbi Mózes meghallgatott mindenkit türelmesen, szelíden; tanácsot osztott, vigasztalt, hátoríftott, lankadó kezeket erősített, és megtört lelkekbe új életet öntött. Közben olykor-olykor felsóhajtott:

– Világok Ura, Atyám, vedd el a földi gondo-

kat fiaid vállairól és valamenyi tiszta lesz, mint az ég angyala, és akkor elkövetkezhetik a Megváltás!

Mikor a szabadság ünnepe, a pészáh közeledett, a cáddik már nem tudta fékezni türelmetlen Messiás-várását. Mindjárt délután fehér ünnepi ruhába öltözött, hat pászkát tett egy kosárba, melléje egy üveg bort és a nagy ezüstserleget. A kosarat a botjára kötve a vállára akasztotta, és odaállt a nyitott ablak elé, és neszelt, nem hallja-e a Messiás kürtzavát. Így állt a távolba merengve, amíg be nem esteledett. És mikor hívei halkán figyelmeztették, hogy itt az ünnepesti ima ideje, és a templomban már várnak reá, a cáddik szomorúan vette le a kosarat a válláról, és csüggedten mondotta:

– Még mindig nem jön! De talán vannak még lelkek, akiknek előbb még meg kell tisztulniuk, hogy vele mehessenek a Megváltóval, hogy ne maradjanak az örök kárhozatban. Hadd várjunk hát még egy kicsit reájuk, hiszen ők is testvéreink!

Így múlt nap nap után, év év után. És az újhegyi cáddik minden percben várta a Messiást. A szakálla, a haja már egészen megőszült, a szeme elkomorodott, a homlokát, az arcát teleszántotta redőkkel az idő, a háta meggörbedt, a tagjai el-lankadtak. Már csak két ifjú hívének a vállára támaszkodva tudott néhány lépést tenni a szobájában. És rabbi Mózes nagyon aggódott, hátha most jön meg a Messiás, hogyan fogja ő tudni követni az ő száguldó diadalszekerét? Azután megvigasztalódott a régi szent bölcsek szavaival,

AZ UTOLSÓ SÁTORALJÚJHELYI ZSIDÓ

hogy a Messiás eljövetelének idején az Úr kiemeli a napot a tartójából, hogy szabadon ragyogjon le a földre, a gonoszok elpusztulnak az erős napfénytől, az igazak pedig meggyógyulnak és megifjodnak tőle . . . És a cáddik egy pillanatra úgy érezte, mintha máris teljesült volna rajta a szent ige, és ő visszanyerte ifjú erejét. Felemelkedett a székéről, de alig tett egy-két lépést, erőtllenül leroskadt a kerevetre.

És rabbi Mózes, Hanna fia érezte, hogy utolsó órája közeledik. Halálos kór rombolta gyöngé testét, mely már-már romba dőlni készült. De testének minden fájdalmát legyűrte lelkének végtelen fájdalma, hogy ő nem fogja már megélni a Messiás eljövetelét. És az izgalomtól, vágytól egészen lángba borult a szeme, és lázas verejték ült ráncos homlokára. A hitek lehajtott fejjel, összeszorult szívvel, halkán zsoltárokat mormolva állottak a patyolatfehér betegágy körül, olykor félénk, aggódó pillantásokat vetve a haldokló szent aggastyán felé . . .

Egyszerre csak megszakadt a halk zsoltármormolás. A cáddik hirtelen felemelte a fejét, felült a fekvőhelyén, és két karját az ég felé emelve kiáltotta:

– Világ Ura, teremtőm, Atyám! A legkisebb szolgáló vagyok én, de te tudod, hogy ajkamat sohasem hagyta el más, mint igaz szó . . . Most sem tudok hazudni . . . Meg kell, hogy mondjam neked, ami a szívemben ég . . . Teremtőm, Atyám! Ha a te szolgáló, Mózes, Hanna fia, tudta volna, hogy meg fog őszülni, és a Messiás nem fog megjönni – biztosan nem bírta volna ki . . . De te, Világ Ura, csalogattad őt cselvel napról napra, amíg szegény meg nem őszült . . . Bizony könnyű dolog a Világ Urának félrevezetni egy ilyen szegény bolondot . . . De legalább most hadd jöjjön már a Messiás . . . Nem énmiattam, hanem a Te neved miatt, hogy megszenteltesd a földön . . . Nem magamra gondolok, te látod a lelkemet . . . De hadd legyek én engesztelő áldozat egész Izraelért . . . Ne is jussak fel az égbe, a szentek fénylő csarnokába soha . . . Csak a Messiás jöjjön, és én feláldozom a lelkem üdvösségét a Te szent neved dicsőségéért . . .

És rabbi Mózes hátrahanyatlott a fekvőhelyén, és kilehelte tiszta lelkét.

És a tiszta lélek fönt az egek végtelenségében bolyongott-bolyongott sokáig. Mert rabbi Mózes lelke nem akart bemenni a mennyek országába, míg a Messiás meg nem jelenik a földön, és el nem érkezik minden lelkek megváltásának ideje. A végtelen űrben repdesett a cáddik lelke, és nem tudták felkapni a lelkek csarnokába, ahol a próféták, Mózes és Jeremiás már epekedve vártak reá.

És akkor az égiek újra cselhez folyamodtak. Leküldték Dávid királyt a mennyei trónusról,

FEITELBAUM MÓZES, AZ ÚJBELTI CÁDDIK

hogy közeledjék a cáddik bolyongó lelkéhez. És Dávid király leszállt az alsóbb egekbe, hárfahanggal és zsoltárénekkel. A cáddik lelke utána-szállt az édes hárfahangnak, az andalító zsoltáréneknek, és a szférák zenéjétől megittasodva egyre magasabbra és magasabbra emelkedett a mennyei hangok után. Míg végre káprázatából felébredve, ott találta magát a lelkek csarnokában, ahol a szentek lelkei vigasztaló éneket zengetnek az Úrnak, aki éjjelente felkel a rejtekekből, és siratva megváltatlan, szenvedő gyermekeit, két nagy könnycseppet hullat alá a végtelen óceánba . . .